

Henrik Lindegaard Andersen, Anne Line Tenney Jordan og Jacob Seier Petersen

Arbejdskraft og -potentiale i hovedstadsområdet

Arbejdskraft og -potentiale i hovedstadsområdet kan hentes fra hjemmesiden www.kora.dk

© KORA og forfatterne

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt med tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende, bedes sendt til KORA.

© Omslag: Mega Design og Monokrom

Udgiver: KORA
ISBN: 978-87-7509-783-8
Projekt: 10884
Januar 2015

KORA
Det Nationale Institut for
Kommuners og Regioners Analyse og Forskning

KORA er en uafhængig statslig institution, hvis formål er at fremme kvalitetsudvikling samt bedre ressourceanvendelse og styring i den offentlige sektor.

Det Nationale Institut
for Kommuners og Regioners
Analyse og Forskning

Købmagergade 22
1150 København K
E-mail: kora@kora.dk
Telefon: 444 555 00

Forord

Denne rapport er udarbejdet af KORA for Økonomi og Indenrigsministeriet som et led i arbejdet med en hovedstadsstrategi, der varetages af et tværministerielt embedsmandsudvalg. Rapporten beskriver arbejdskraften i hovedstadsområdet, som den ser ud i dag og udviklingen de seneste ti år. Samtidig belyses det arbejdskraftspotentiale, som hovedstadsområdets virksomheder kan rekruttere fra, både på det øvrige Sjælland, i Skåne og i det øvrige Danmark. Bidrag til arbejdskraften i form af pendling, flytninger og indvandring undersøges ligeledes.

Rapporten er udarbejdet i sommeren og efteråret 2014 af forsker Henrik Lindegaard Andersen (projektleder), mens Jacob Seier Petersen har stået for det primære skrive- og analysearbejde i samarbejde med Anne Line Tenney Jordan, der har stået for afsnittet om Skåne. Forsknings- og analysechef Hans Hummelgaard har bidraget med ideer og kommentarer gennem hele processen. Vi takker embedsmandsudvalget samt de to eksterne lektører, for værdifulde kommentarer.

København, 18. December 2014

Henrik Lindegaard Andersen
Forsker

Indhold

1	Sammenfatning.....	6
1.1	Hovedstadsområdet kan hente arbejdskraft i nærområdet	7
1.2	Langt flere har en videregående uddannelse i hovedstadsområdet.....	8
1.3	Hovedstadsområdet tilføres også arbejdskraft via pendling fra den øvrige del af Danmark.....	9
1.4	Tilflytning udgør kun en lille del af arbejdskraften i hovedstadsområdet	11
1.5	Indvandrere udgør en stor andel af arbejdskraften i hovedstadsområdet	11
1.6	Et stort arbejdskraftpotentiale i Skåne	12
1.7	Stabil udvikling i arbejdskraft og potentialet for hovedstadsområdet.....	14
2	Baggrund, formål og analysedesign.....	16
3	Operationaliseringer og metode.....	17
3.1	Hovedstadsområdet.....	17
3.2	Sammenligning med det øvrige Danmark.....	18
3.3	Arbejdskraft til rådighed og arbejdskraftpotentialet.....	18
3.3.1	Afgrænsning	18
3.3.2	Opgørelsesmetode.....	19
3.3.3	Databrud.....	20
3.4	Humankapital.....	21
3.4.1	Til- og fraflyttere	22
4	Hovedstadsområdet og det øvrige Sjælland – et overblik over arbejdskraftpotentialet	23
4.1	Arbejdskraft i det øvrige Sjælland og hovedstadsområdet.....	23
4.2	Uddannelse, erhvervs erfaring og lønindkomst i det øvrige Sjælland og hovedstadsområdet	24
4.3	Fordelingen af arbejdskraften på uddannelsesgrupperinger.....	25
4.4	Arbejdskraftens fordeling på brancher	26
4.5	Udviklingen i arbejdskraft og arbejdskraftpotentialet for hovedstadsområdet	27
5	Udviklingen i mængden af arbejdskraft i hovedstadsområdet	30
6	Udviklingen i løn, uddannelse og erhvervs erfaring for arbejdskraften i hovedstadsområdet.....	38
6.1	Lønindkomst	38
6.2	Uddannelse.....	42
6.2.1	Den overordnede udvikling i borgernes uddannelsesniveau	43
6.2.2	Populationens uddannelse opdelt på uddannelseskategorier	46
6.2.3	Udviklingen i humankapital blandt borgere med en kandidatgrad eller derover	48
6.3	Erhvervs erfaring	50
7	Indvandringens bidrag til arbejdskraften i hovedstadsområdet	54

8	Skånes arbejdskraftpotentiale	58
8.1	Arbejdskraftpotentialet i Skåne	58
8.1.1	Arbejdskraft i Skåne	58
8.1.2	Uddannelsesniveau i Skåne	59
8.1.3	Branchefordeling i Skåne	60
8.2	Pendling fra Skåne	61

1 Sammenfatning

I dette afsnit sammenfattes hovedresultaterne vedrørende arbejdskraft og vækstpotentiale i hovedstadsområdet fra nærværende rapport. Rapportens formål er at belyse humankapitalgrundlaget og vækstpotentialet i hovedstadsområdet, både som det ser ud i dag, og den historiske udvikling set over de seneste ti år.

Gennem rapporten arbejdes med et dobbelt fokus, dels på den humankapital, der allerede bringes i anvendelse i hovedstadsområdet, og dels den humankapital, der *potentielt* kan bringes i anvendelse fra det øvrige Danmark, herunder nærområder på det øvrige Sjælland samt Skåne. Ved vækstpotentialet forstås den humankapital, der findes uden for hovedstadsområdet, hvoraf en andel potentielt kan rekrutteres af arbejdsgivere i hovedstadsområdet.

Definitionen af hovedstadsområdet følger planloven og inkluderer Lejre, Køge og Stevns Kommuner i sydvest samt alle kommuner beliggende nordøst herfor. Som nærområde er der fokus på den øvrige del af Sjælland, Lolland-Falster, Møn og Bornholm (herefter blot benævnt "det øvrige Sjælland") samt Skåne.

Humankapital belyses dels ved antallet af arbejdstagere og dels ved arbejdstagernes samlede uddannelsesmængde, erhvervs erfaring og løn. Datagrundlaget består dels af administrative oplysninger på individniveau indhentet fra Danmarks Statistik og dels aggregerede data for Skåne fra Øresundsstatistikken.

Den humankapital, der *bringes i anvendelse* i hovedstadsområdet, defineres som personer, der bor og arbejder i området i alderen 16 til 64 år samt personer, der pendler ind for at arbejde. I tillæg defineres personer, der bor i hovedstadsområdet, men som er arbejdsløse, som værende en del af den arbejdskraft, virksomhederne i området kan bringe i anvendelse, da ledige skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Borgere, der bor i hovedstadsområdet, men som pendler til fx det øvrige Sjælland for at arbejde, betragtes som arbejdskraft, der *potentielt* kan bringes i anvendelse i hovedstadsområdet. Ligeledes betragtes personer bosiddende og beskæftigede eller ledige i det øvrige Sjælland som arbejdskraft, der potentielt kan bringes i anvendelse i hovedstadsområdet.

Overordnet kan vi konkludere følgende, som uddybes i sammenfatningen nedenfor:

- Hovedstadsområdet kan potentielt hente betydelige arbejdskraftressourcer i nærområdet.
- De fleste højtuddannede findes i hovedstadsområdet, men der kan tiltrækkes meget arbejdskraft med især erhvervsfaglig uddannelse fra det øvrige Sjælland.
- Hovedstadsområdet tilføres også en vis mængde arbejdskraft via pendling fra Danmark uden for Sjælland og Lolland-Falster.
- Nettotilflytning tilfører kun i mindre grad arbejdskraft til hovedstadsområdet.
- Indvandrere udgør en betydelig andel af arbejdskraften i hovedstadsområdet.
- Der findes et stort arbejdskraftpotentiale i Skåne.
- Mængden af arbejdskraft og arbejdskraftpotentialet har været stabilt for hovedstadsområdet de seneste ti år.

1.1 Hovedstadsområdet kan hente arbejdskraft i nærområdet

Opgjort primo 2013 var 882.840 personer mellem 16 og 64 år bosiddende og beskæftiget i hovedstadsområdet, mens 83.502 personer var ledige; totalt 966.342 personer. I tillæg pendlede 49.159 personer til hovedstadsområdet fra det øvrige Sjælland for at arbejde. I det øvrige Sjælland var 222.923 bosiddende personer beskæftiget lokalt eller ledige, mens 15.075 personer pendlede fra hovedstadsområdet til det øvrige Sjælland for at arbejde. Tilsammen udgør disse personer dels arbejdskraften i hovedstadsområdet og dels arbejdskraftpotentialet. Tallene fremgår af Tabel 1.1.

Tabel 1.1 Arbejdskraft i hovedstadsområdet og det øvrige Sjælland (primo 2013, antal personer)

	Hovedstadsområdet	Øvrige Sjælland	Arbejdskraftpotentiale
Bor og arbejder	882.840	197.495	
Ledige	83.502	25.428	
Pendler ind fra naboområdet	49.159	15.075	
Total	1.015.501	237.998	23 %

Kilde: Danmarks Statistik og KORAs beregninger.

Opgørelsen viser, at arbejdskraftpotentialet i hovedstadsområdets nærmeste opland udgør 237.998 personer, hvilket svarer til godt 23 % af den arbejdskraft, der allerede umiddelbart står til rådighed for arbejdsgiverne i hovedstadsområdet. Arbejdskraftpotentialet på 23 % skal således ikke ses som det, arbejdskraften realistisk set vil kunne øges med men snarere som det teoretiske loft for udbuddet af arbejdskraft i nærområdet, fraregnet Skåne, som virksomhederne i hovedstadsområdet kan rekruttere fra, hvis hele Sjælland betragtes som et sammenhængende arbejdsmarked.

Opgjort på samme måde står knap 15,0 mio. års erhvervs erfaring til rådighed for arbejdsgiverne i hovedstadsregionen, mens potentialet i det øvrige Sjælland er godt 3,9 mio. års erhvervs erfaring, hvilket altså svarer til 26 % af den erhvervs erfaring, der allerede står til rådighed for arbejdsgiverne i hovedstadsområdet (se Tabel 1.2). Tilsvarende svarer uddannelsespotentialet i nærområdet til knap 23 % af den samlede mængde uddannelse, der allerede findes i hovedstadsområdet. Uanset om humankapital opgøres som antal personer, mængden af erhvervs erfaring eller uddannelse, er potentialet i størrelsesordenen en fjerdedel i nærområdet.

Tabel 1.2 Uddannelse, erhvervs erfaring og løn (primo 2013)

	Hovedstadsområdet	Øvrige Sjælland	Arbejdskraftpotentiale
Uddannelse, 1.000 år	12.744	2.878	23 %
Erhvervs erfaring, 1.000 år	14.981	3.944	26 %
Løn, mia. kr.	332	61	18 %

Note: Lønindkomsten er opgjort i 2013-priser.

Kilde: Danmarks Statistik og KORAs beregninger.

Aflønningen af arbejdskraften er imidlertid lavere uden for hovedstadsregionen, og således udgør løn for den arbejdskraft, der står til rådighed for arbejdsgiverne i det øvrige Sjælland, kun godt 18 % af det tilsvarende tal for hovedstadsområdet. Den arbejdskraft, der

findes på det øvrige Sjælland, aflønnes således relativt lavere, end man kunne forvente, idet potentialet for uddannelse og erhvervs erfaring udgør de nævnte 23-26 %.

1.2 Langt flere har en videregående uddannelse i hovedstadsområdet

Når man opdeler den eksisterende arbejdskraft i hovedstadsområdet og det øvrige Sjælland på uddannelsesgrupper, viser det sig, at hovedstaden har et stort udbud af arbejdskraft med en videregående uddannelse, mens udbuddet af arbejdskraft med en erhvervsuddannelse til gengæld er større i det øvrige Sjælland. Potentialet for at tiltrække personer med en erhvervsuddannelse må således siges at være relativt stort, idet der i det øvrige Sjælland findes godt 94.000 personer med en erhvervsuddannelse, som bor og arbejder, er ledige eller som pendler ud fra hovedstadsområdet, hvilket svarer til en tredjedel af bestanden i hovedstadsområdet. Omvendt er potentialet forholdsvist lille for personer med en videregående uddannelse, idet denne gruppe i det øvrige Sjælland kun udgør 15 % af den arbejdskraft med en videregående uddannelse, der findes i hovedstadsområdet (se Tabel 1.3).

Tabel 1.3 Uddannelsesgrupper i hovedstadsområdet og det øvrige Sjælland (primo 2013, antal personer)

	Hovedstadsområdet	Øvrige Sjælland	Arbejdskraftpotentiale
Grundskole eller gymnasial uddannelse	320.876	80.905	25 %
Erhvervsuddannelse	280.455	94.694	34 %
Videregående uddannelse	370.255	57.032	15 %
Total	971.586	232.631	24 %

Note: Total stemmer ikke overens med summerne i tabel 1.1. Det skyldes, at der ikke for alle personer i populationen er angivet en uddannelseslængde.

Kilde: Danmarks Statistik og KORAs beregninger.

For akademikerne er potentialet forholdsvis begrænset. Når vi ser specifikt på akademikerne fordeling på uddannelsesretninger i Tabel 1.4, udgør potentialet i det øvrige Sjælland godt 10.000 personer, hvilket kun svarer til knap 8 % af de 138.000 akademikere, der allerede udbyder deres arbejdskraft i hovedstadsområdet. Det relativt største potentiale findes inden for sundhedsvidenskab (14 %), mens det laveste potentiale findes for ingeniører (4 %).

Tabel 1.4 Personer med lange videregående uddannelser (primo 2013, antal personer)

	Hovedstadsområdet	Øvrige Sjælland	Arbejdskraftpotentiale
Humaniora	29.211	2.692	9 %
Naturvidenskab	19.982	1.961	10 %
Ingeniører	21.455	920	4 %
Samfundsvidenskab	52.463	2.694	5 %
Sundhedsvidenskab	15.376	2.206	14 %
Total	138.487	10.473	8 %

Note: Videregående uddannelser omfatter personer med en kandidatgrad eller derover.

Kilde: Danmarks Statistik og KORAs beregninger.

Opgjort på brancher ligger potentialet i det øvrige Sjælland på 5-38 % fraregnet Landbrug, skovbrug og fiskeri, som har et meget stort potentiale, men økonomisk fylder meget lidt i hovedstadsområdet, idet branchen kun beskæftiger godt 3.000 personer (se Tabel 1.5). De tre største brancher, der omfatter Sundhedsvæsen og sociale foranstaltninger, Handel samt Tjenesteydelser, står for knap halvdelen af arbejdspladserne i hovedstaden og har et potentiale på henholdsvis 30, 23 og 15 %. De brancher, hvor potentialet er mindst – 5-7 % – er Informations- og kommunikationsbranchen samt erhverv inden for Finans- og forsikringsbranchen.

Tabel 1.5 Opdeling på brancher (primo 2013, antal personer)

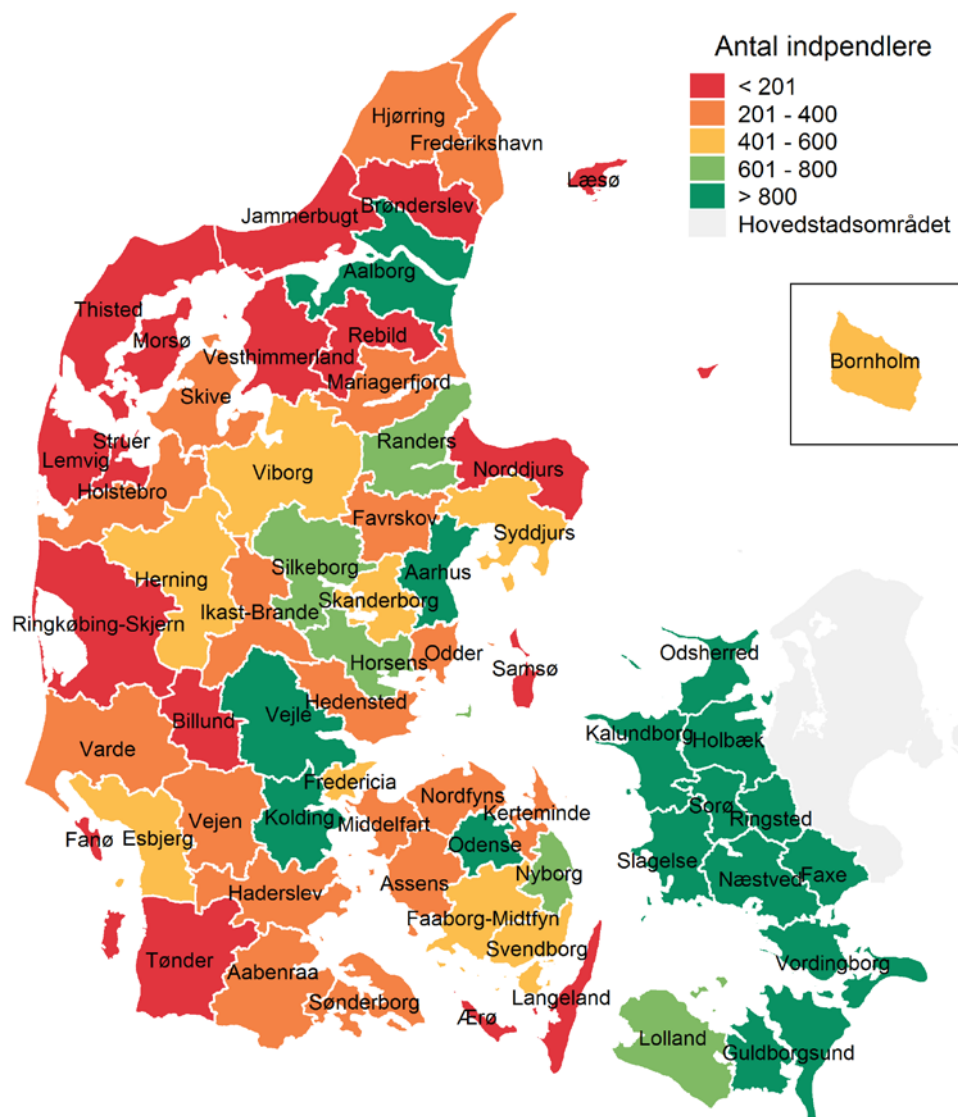
	Hovedstadsområdet	Øvrige Sjælland	Arbejdskræfterpotentiale
Landbrug, skovbrug og fiskeri	3.267	7.637	234 %
Indvinding og fremstilling	66.229	23.220	35 %
Energiforsyning og miljøvirksomhed	6.093	2.335	38 %
Bygge- og anlægsvirksomhed	50.163	16.950	34 %
Handel	143.722	33.709	23 %
Transport og magasiner	49.032	9.174	19 %
Hotel- og restaurationsvirksomhed	36.975	7.076	19 %
Information og kommunikation	58.370	2.766	5 %
Finans- og forsikringsvirksomhed	45.131	3.087	7 %
Fast ejendom	15.130	2.934	19 %
Tjenesteydelser	127.251	19.498	15 %
Offentlig forvaltning og forsvar	58.498	12.448	21 %
Undervisning	75.178	20.282	27 %
Sundhedsvæsen og sociale foranstaltninger	176.649	53.249	30 %
Kulturelle og personlige tjenester	47.901	8.319	17 %
Uoplyst branche	55.912	15.314	27 %
Total	1.015.501	237.998	23 %

Kilde: Danmarks Statistik og KORAs beregninger.

1.3 Hovedstadsområdet tilføres også arbejdskraft via pendling fra den øvrige del af Danmark

Ud over de godt 49.000 personer, der pendlede til hovedstadsregionen fra den øvrige del af Sjælland, Lolland-Falster, Møn og Bornholm i 2013 (jf. Tabel 1.1), pendlede der også knap 24.000 personer fra det øvrige Danmark til hovedstadsregionen. Pendlerne kommer primært fra Odense og de større byer i den østlige del af Jylland, jf. Figur 1.1.

Figur 1.1 Pendlere til hovedstadsområdet, 2013

Kilde: Danmarks Statistik og KORAs beregninger.

Som det fremgår af Tabel 1.6, bidrager de knap 24.000 pendlere, der kommer til hovedstadsområdet fra det øvrige Danmark, godt 300.000 års uddannelse, 400.000 års erhvervs erfaring og godt 10 mia. kroner i lønindkomst.